

זמני כניסת השבת

לפי אופק חיפה

כניסה: 19:20

יציאה: 20:33

ר"ת: 21:21

בית ההוראה לשאלות הלכתיות

שע"י מוסדות אמרי אליהו

052-7135580

עלון 17

פרשת שלח

כ"ה סיון, התשפ"ה

השו"ת הקצר

הרב יונתן ישראל חפוטא

מרבני הכולל

הלכה לכל נפש

הרב בצלאל מלכא ראש הכולל

סעודת אמנים

לפי ביאור הב"י הלכה כחכמים שהולכים אחר החביב ואם התפוח חביב עליו יותר מהזית, מברך עליו ופוסט את הזית. ולכו"ע אם ברכותיהם שוות ואין ביניהם מין משבעת המינים כגון אתרוג ותפוח או אגוזים ושקדים וכדו', מברך על החביב תחילה

ב. ועוד נחלקו כשאין ברכותיהן שוות שלכו"ע מברך על זה וחוזר ומברך על זה כגון זית וצנון או תמרים ובוטנים שלדעת התוס' הנ"ל מברך על החביב אפילו הצנון והבוטנים שברכתם אדמה ואינם ממין שבעה וכן דעת הסמ"ק אולם לדעת הרא"ש מברך על מה שירצה בלי שום קדימות והטעם שכיוון שאין ברכותיהם שוות ואין אחד פוסט את חבירו, אין שייכות זה לזה כלל. ודעה שלישית זו דעת בה"ג שתמיד ברכת העץ קודם לברכת האדמה ואפילו שהבוטנים והצנון חביבים לו יותר והטעם, כיוון שברכת העץ היא ברכה יותר מבוררת (מה שכתוב בגמרא כשאין ברכותיהן שוות מברך על זה וחוזר ומברך על זה, לא בא להשימיענו דין הקדמה כלל אלא שאין האחד פוסט את חבירו).

להלכה פסק השו"ע בסיומן רי"א סעיף א' - ב' כרוב הראשונים שאם יש לפניו מיני פירות וברכותיהם שוות ויש ביניהם ממין שבעת המינים, מין שבעה קודם ואם אין ברכותיהן שוות כגון פרי עץ ופרי האדמה הלכה כהרא"ש שייברך על מה שירצה אפילו על פרי האדמה ויש אומרים שמברך על החביב דווקא ולפי זה הלכה כהסתם שמוכא בשו"ע שמברך על מה שירצה

שאלה: נהוג היום לעשות סעודות אמנים וכן סעודות אזכרה ורבים שואלים מהו סדר הקדימות של הברכות? ויש בזה כמה פרטים ונשתדל בס"ד לעשות סדר בדברים.

תשובה מובא במשנה (מ"ע"א) היו לפניו מינים הרבה (של פירות) רבי יהודה אומר אם יש בהם פירות משבעת המינים מברך עליהם קודם ואח"כ מברך על שאר פירות אולם לדעת חכמים על איזה מהם שירצה, מברך. ובגמרא - אמר עולא המחלוקת בין רבי יהודה לחכמים זהו דווקא כשברכותיהן שוות ויש ביניהם מין שבעה, מברך על המין שבעה קודם אבל כשאין ברכותיהן שוות וצריך לברך על שניהם, הלכה כחכמים שמברך על איזה מהן שירצה.

ונחלקו הראשונים א. כשברכותיהן שוות רוב הראשונים (תוס' ד"ה אבל) - הרא"ש (סיומן כ"ה) - סמ"ק (סיומן קנ"א) ועוד, סוברים שהלכה כרבי יהודה שאם ברכותיהם שוות ויש בהם ממין שבעה כגון זית ותפוח, מין שבעה עדיף ומברך על הזית ופוסט את התפוח אולם דעת הרמב"ם (פ"ח הי"ג)

שאלה: אדם ששכח בראש חודש לומר בתפילה יעלה ויבוא, ונזכר רק סמוך ליהי רצון שבסוף התפילה, והש"ץ התחיל חזרה, ועתה אם יאמר יה"ר בשביל לומר קדושה עם הש"ץ יצטרך להתחיל שוב שמונה עשרה דהרי לא הזכיר יעלה ויבוא, או שיחזור לרצה ויפסיד קדושה.

תשובה: הדין שיחזור לרצה ויאמר יעלה ויבוא אף שיפסיד קדושה. (שו"ת שואל ומשיב קמא ח"ג סימן קס"ט, שבה"ל ח"ג חאו"ח סי"א אות ד').

שאלה: אדם שאכל עוגה וענבים ונתחייב לברך ברכת מעין ג' גם על העוגה וגם על הענבים, ובפתחה של הברכה הזכיר רק על המחיה, ובאמצע הברכה נזכר שלא הוסיף אף על העץ, מה הדין לכתחילה, ומה הדין אם חתם בשניהם אם יצא ידי חובה.

תשובה: לכתחילה צריך לחתום רק בעל המחיה כיון שבפתחה הזכיר רק על המחיה, ולברך ברכה נוספת על הענבים. ובדיעבד שהזכיר אף על העץ בחתימה יצא ידי חובה ואין צריך לברך שוב. (שד"ח מערכת ברכות אות כ' בשם פתח הדביר, שבה"ל שם סי"ח אות א').

שאלה: מעשה בגבאי שמכר אף עליית כהן כיון שלא היה כהן בבית הכנסת, ואח"כ הופיע הכהן, מי עולה עליית ראשון.

תשובה: אם הכהן רוצה לוותר למי שקנה מוטב, אבל אם הכהן לא מוכן לוותר, אין לישראל שום זכות, ויתנו לישראל עליה אחרת אם אפשר, ואם אין אפשרות לתת עליה אחרת וכגון שכבר מכרו את כל העלויות, הפסיד הראשון את עלייתו, ומ"מ לא מתחייב לשלם לבית הכנסת, ואף אם שילם צריך להחזיר לו, דהוי הקדש בטעות שאינו הקדש. (שם ח"ח או"ח סכ"ה).

שאלה: היוצא מבית הכסא אם צריך ליטול

השו"ת הקצר

ידיו בכלי, או די בהעברת ידיו תחת ברו המים. **תשובה:** מעיקר הדין אין צריך ליטול ידיו בכלי, ונחלקו אם יש ליטול ידיו בכלי ממידת חסידות, יש אומרים שאין בזה אף ממידת חסידות. ויש אומרים שיש בזה ממידת חסידות. (שו"ת בית נאמן ח"ב חאו"ח סימנים ג' וד', ומאידך שו"ת אורל"צ ח"ב פ"א תשובה ט"ו, שו"ת משנה הלכות ח"ה ס"ב, שו"ת שמע שלמה ח"ב חאו"ח סימנים א' עד ד').

שאלה: מי שאכל פירות שבעת המינים וכן משאר פירות העץ, האם מברך גם מעין שלוש על ז' מינים וגם נפשות על שאר פירות, או שמברך רק מעין ג'.

תשובה: מברך רק מעין ג' על פירות ז' מינים ובוה נפטרים אף שאר פירות העץ. (שו"ע סימן רח ס"ג).

שאלה: אדם שבפסוקי דזמרה הקדים את המזמור המאוחר, ונזכר כשהוא עדיין בתוך פסוקי דזמרה וחזר להשלים מזמור זה, האם צריך להשלים על הסדר, או אחר שהשלים יכול לחזור למקום שהפסיק בו.

תשובה: יש אומרים שצריך להשלים על הסדר. ויש אומרים שזה רק לכתחילה אבל אין הסדר מעכב. (דעה ראשונה כן מדויק מהמשנ"ב סימן נא ס"ק טז, ודעת הי"א היא האגרות משה או"ח ח"ב ס"ז).

הערה: בעלון הקודם הובא במי שמתפלל במנין שלא אומרים תחנון לפי מנהגם כגון בפטירת צדיקים וכדומה, אם ידלג אף הוא על התחנון, או שכן יאמר את התחנון. והובא שם שידלג ולא יאמר זאת אף אחר התפילה. ויש להוסיף דיש בזה חולקים, יש אומרים שכן יאמר את התחנון. ויש אומרים שיאמר זאת בצניעא והיינו דאם הם יושבים אף הוא ישב עמהם ויאמר הוודי בשיבה ואף לא יכה על לבו. (הדעה הראשונה שו"ת מענה לשון, הדעה השניה שו"ת יבי"א ח"ג חאו"ח ושם לא חילק איך לאומרו ומשמע שיכול לאומרו באופן רגיל, הדעה השלישית שו"ת אורל"צ ח"ב פ"א תשובה ב', ועי' בפסקי תשובות ח"ב סי' קלא הערה 144).

ג. גפן ע. עץ א. אדמה ש. שהכל. לגבי עץ ואדמה שעץ קודם לאדמה, דווקא ששניהם חביבים בשווה (כך יוצא שלא תמיד יש לנו את הכלל של מג"ע א"ש).

ה. כל זה האמור בשבעת המינים, אולם כשאין שבעת המינים וברכתם העץ מקדים החביב ו. כשאין ברכותיהם שוות אע"פ שיש ביניהם שבעת המינים על פי הדין יברך על מה שירצה והמחמיר יקדים ברכת העץ לאדמה ז. עץ ואדמה קודמים לשהכל אע"פ שברכת שהכל חביב והוא ממין שבעה (כגון בירה) ח. כשאין ברכותיהם שוות ושניהם ממין שבעה כגון חיטה שלימה והיא תפוחה (שלווה) וענבים ושאר פירות של שבעת המינים כזיתים וענבים וכדו', מברך על החביב ובפרט אם זה החיטה שהיא הקודמת בפסוק וי"א שמברך על העץ קודם כיוון שבחיטה שלימה שאינה לחם או תבשיל מזונות, אין קדימות לשאר מינים. ט. **כשצריך להקדים מין שבעה הוא קודם אע"פ שהפרי חצוי והמין השני הוא שלם כגון חצי זית מול תמר שלם, מברך על הזית החצוי. כשאין צריך להקדים מין שבעה מברך על הפרי השלם אע"פ שהפרי השני הוא חביב יותר כגון חצי קשיו מול שקד שלם מברך על השקד השלם ופוסט את הקשיו וכ"ש כשאין ברכותיהם שוות שמקדים את השלם.**

כששניהם חביבים בשווה עדיף להקדים את מה שחביב עכשיו יותר. אם שניהם חביבים ג"כ עכשיו במידה שווה מקדים את הנקי יותר ואם

שניהם נקיים יקדים את הגדול יותר והסימן הוא כך לקדימות: ז. שבעת המינים ש. שלם ח. חביב נ. נקי. ג. גדול

י. כל דיני הקדימות שביארנו עד עכשיו זה דווקא שיש לי רצון לאכול כעת משני המינים אבל אם אין בדעתי לאכול כעת משני המינים אע"פ שהם לפני כגון בסוף התענית שרוצה לשתות כוס קפה קודם העוגה מחמת שצמאנו מרובה יכול לברך שהכל קודם המזונות וכ"ש שאין לפני משני המינים, אין צריך להמתין למין השני שצריך להקדימו אלא מברך על הפרי שנמצא כעת לפניו - רמ"א (סעיף ה')

יש כאן עוד הרבה פרטים ולכן מי שיש לו ספק ישאל חכם או מורה הוראה. שבת שלום ומבורך.

ואין עדיפות לחביב ולא למין שבעת המינים אלא שהמשנ"ב (ס"ק ט') פסק כדעת התו"ס שמברך על החביב אולם הכה"ח פסק כדעת בה"ג שברכת העץ קודמת לברכת האדמה. ובהלכה ברורה כתב שיעשה או כהמשנ"ב או ככף החיים

אלא שנחלקו הראשונים מהו נקרא חביב, לדעת הרמב"ם מברך על מה שחביב עליו עכשיו אע"פ שבדרך כלל חביב עליו המין השני אולם רוב הראשונים סוברים שחביב הוא המין שחביב עליו בדרך כלל, וכן פסק השו"ע.

ג. ברכת העץ קודמת לברכת שהכל וכן ברכת האדמה קודמת לברכת שהכל ואפילו שברכת שהכל הוא ממין שבעה כגון בירה וצנון.

ד. כל המוקדם בפסוק קודם לברכה "כתוב בפסוק "ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש" (דברים פרק ח' פסוק ח') לפי זה ברכת מזונות מקמח חיטה וה"ה קמח כוסמין קודם לכל המינים אולם זית קודם לכולם למעט ברכת מזונות שיש בו קמח חיטה כיוון שהוא ראשון בארץ בתרא (ארץ השני המובא בפסוק) וכן למעט ברכת מזונות מקמח שעורים וה"ה מקמח שיבולת שועל ושיפון.

תמרים קודמים לענבים ותאנים ורימונים כיוון שהתמרים הם שני לארץ בתרא והענבים שלישי לארץ קמא (ארץ הראשון).

לסיכום: כשיש לפני האדם מאכלים שונים שברכתם שווה כגון כמה סוגי פירות עץ, פירות אדמה, מיני מזונות, מיני שהכל וכן כמה סוגי לחמים שנים ודעתו לאכול מכולם, עליו לברך ברכה אחת ופוסט את שאר המינים השייכים לאותה ברכה.

להלן סדר הקדימות בברכות: א. מיני מזונות והמוציא שנעשו מקמח חיטה קודמים למאפים הנעשים מקמח שעורה ב. זית קודם למאפים הנעשים מקמח שעורים (רוב העוגיות והעוגות כיום נעשים מקמח חיטה כך שבפועל אין קדימות זיתים למאפים שברכתם מזונות) וכן הזית קודם לשאר פירות משבעת המינים ג. ברכת הגפן על יין קודם לכל המינים למעט מיני דגן של חיטים ושעורים (רמ"א סעיף ד') ד. תמרים קודמים לענבים וכן תאנה קודמת לרימון. יוצא מכך: גפן, זיתים, תמרים, ענבים, תאנים, רימונים: וזהו הסימן מ. מזונות

בית ההוראה שע"י מוסדות אמרי אליהו בנשיאות הגאון הרב משה פנירי שליט"א
בצלאל מלכא ראש כולל אמרי אליהו חיפה 052-7135580

העלון לרפואת **גמליאל בן שמחה** בתוך שאר חולי ישראל ויעבור את הניתוח בקלות ובגוף שלם ובריא

ניתן לשלוח הערות והארות וכן להתחבר לתפוצת המייל: imrei2618@gmail.com
ניתן להקדיש את העלון לרפואה והצלחה וכן לעילוי נשמת 052-7135580